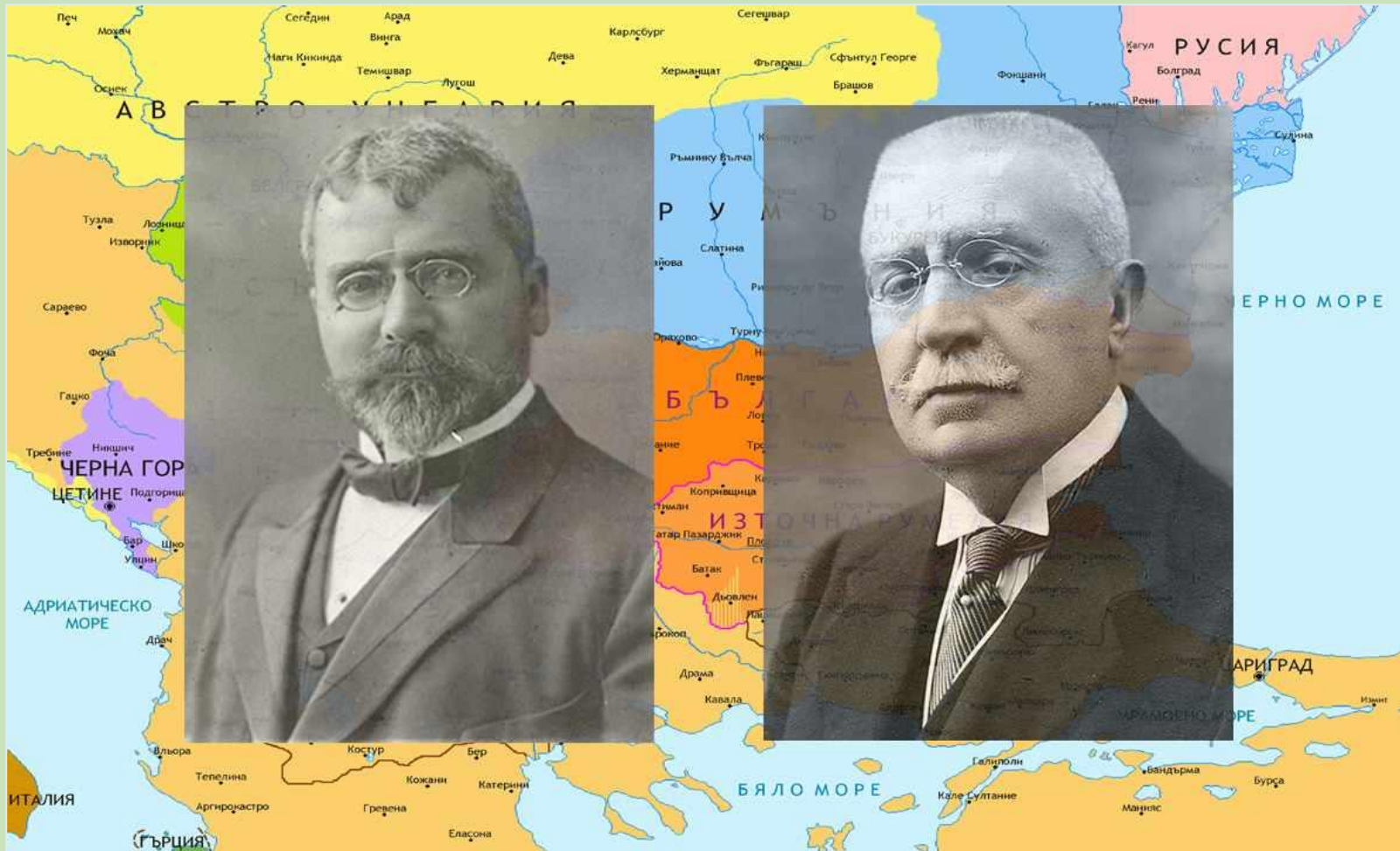

Събитието което промени завинаги съдбата на България

110 години от забравената Втора балканска война

ЦАРИГРАДСКА БЪЛГАРИЯ

На Цариградската конференция на посланиците (23 декември 1876 г. – 20 януари 1877 г.) се създават, съгласно проекта на посланиците, две български автономни области, обхващащи по-голямата част от Българското национално пространство.

Това пространство е юридически регламентирано със Султанския ферман от 28 февруари 1870 г., за създаването на Българската екзархия, утвърден въпреки съпротивата на Русия. Това е уникален документ, очертаващ официално границите на Българското национално землище по това време. Документ, с какъвто изглежда, не разполага никой друг европейски народ.

Смята се, че Русия проваля подмолно Конференцията, отново чрез посланика си граф Игнатиев. Защото само тя има интерес от това (а също и Османската империя). На всяка цена ѝ трябва победоносна война, след Кримското поражение, за да се легитимира отново като равнопоставена Сила сред останалите Велики сили, а същевременно да използва удобния момент, за да се примъкне към Проливите.

От друга страна, „Цариградска България“ не би била изгодна за Русия, защото няма никаква сигурност, че ще може да бъде приобщена към руското политическо пространство. Затова, още на 8 юли 1876 г, руският император Александър II и министърът на външните работи княз Александър Горчаков, се срещат с австро-унгарския император Франц Йосиф и министъра на външните работи граф Андраши. Срещата се провежда в замъка „Райхщат“, откъдето произлиза и наименованието на постигнатото между тях, секретно Райхщатско споразумение . Там черно на бяло е написано, че няма да се създава „голяма славянска държава“ на полуострова.

А на 15 януари 1877 г., 5 дни преди провалянето на Цариградската конференция (20 януари 1877 г.!), в Будапеща се подписва тайна конвенция между Русия и Австро-Унгария. Будапещенската конвенция е резултат от преговорите между руския посланик Новиков и министъра на външните работи Андраши. Тя доразвива основните положения на Райхщатското споразумение и фиксира ангажиментите на страните.

Две автономни области - Западна със столица София и Източна със Столица Търново, двете със статут подобен на този на бъдещата Източна Румелия. Обща площ около 220 000 кв км. Решава въпроса с аспирациите на Румъния и Сърбия, а донякъде и по отношение на Гърция. Остават само бъдещи териториални проблеми с Османската империя. **ТОВА ПРЕДСТАВЛЯВА НАЙ-ДОБРОТО ВЪЗМОЖНО РЕШЕНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ НАЦИОНАЛЕН ВЪПРОС, КОЕТО ПРЕДОСТАВЯ И НАЙ-ОПТИМАЛНИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА НАЦИЯ И НЕЙНИЯ СТАТУС ПРЕД ВЕЛИКИТЕ СИЛИ**

САНСТЕФАНСКА БЪЛГАРИЯ

Русия успява да хвърли прах в очите на наивните българи с фантастичния проект „Санстефанска България“, който няма никаква юридическа стойност и не поражда НИКАКВИ последствия, освен че дава начало на разпокъсване на българското национално пространство...

И досега повечето от българите не знаят, че в Сан Стефано е подписан само Прелиминарен (т.е. предварителен) договор, с притиснатата до стената Османска империя, КОЙТО НЕ Е СЪГЛАСУВАН с другите Велики сили и по този начин се явява НИЩОЖЕН, съгласно вековната европейска практика. Защото без съгласието на всички Велики сили тогава е било невъзможно да се променят границите в Европа, така е било още от времето на Виенския конгрес (затова и на Цариградската конференция присъстват оторизирани представители на всички Сили).

Този прелиминарен договор изостря много отношенията между Русия и другите Сили, които я подозират, че иска да се отметне от предишните договори (Райхщатското споразумение 1876 г. и Будапещенската конвенция 1877 г.) и чрез начертаните от нея граници на една зависима държава, да се примъкне на стотина километра от Константинопол (т.нар. Люлебургаска дъга). Същевременно, съгласно санстефанските граници Османската империя се отрязва напълно от Западната ѝ област, която е практически загубена. Това убеждава другите Велики сили, че Русия по този начин се стреми да унищожи Османската империя, за да заграби Проливите и Константинопол.

Противоречията са отстранени с Берлинския конгрес на Великите сили, който окончателно установява границите, в съответствие с предишните споразумения (споменати по-горе). На Конгреса, по настояване на Русия не е допусната бълнарската делегация, за разлика от делегациите на другите балкански страни.

Русия прокара границите на новата държава само на 100 км от жадувания Константинопол, като същевременно поставя началото на разпокъсване на българското национално пространство: Северна Добруджа се дава на Румъния, а Нишки и Пиротски санджаки – на Сърбия, която се очертава като основен руски съюзник на Балканите. Площта на територията в посочените граници е около 220 000 кв. км.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ричард Хол. България по пътя на Първата световна война. Hermes – Балкан прес АД. София. 2005.
2. Лев Троцки. Балканите и Балканската война. Изток-Запад. София. 2013.
3. Георги Марков. Българското крушение. Захарий Стоянов. София. 2017.
4. Паша Кишкилова. България 1913. Кризата във властта. Проф. Марин Дринов. София. 1998.
5. Другите балкански войни. Изследване на фондация „Карнеги“ от 1914 година. Фондация Свободна и демократична България. София. 1995.
6. Стефан Нойков. Защо не победихме 1915-1918. Труд. 2016.
7. Павлин Христов. Престъпленията на генерал Радко Димитриев. Анико. София. 2017
8. Любомир Милетич. Разорението на тракийските българи през 1913 г.. фототипно издание, Културно-просветен клуб „Тракия“. София. 1989.
9. А. Христов. Исторически преглед на войната на България срещу всички балкански държави – 1913 г. София, Печатница на Армейския Военноиздателски фонд, 1922.
10. И. Филипов и др. Войната между България и другите балкански държави през 1913 Г. Том 1. София, Държавна печатница, 1941.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА СИЛИТЕ ПРЕДИ БАЛКАНСКАТА ОСВОБОДИТЕЛНА ВОЙНА

Таблица 1.1

№	Страна	Площ [км ²]	Военни сили [чов.]		Оръдия [бр.]	Население [чов.]	Мобили зационен коэф. [%]
			мобилизирани	действ. армия			
1	България	96 945	600 000	370 000	1 100	4 430 000	13.5
2	Сърбия	48 303	366 000	190 000	544	2 910 000	12.5
3	Ч. гора	10 000	50 000	35 000	140	250 000	4
4	Гърция	52 000	³ 270 000	113 000 *215 000	250	2 630 000	² 10.3
5	Балк. съюз общо	207 248	1 129 000	708 000 *810 000	2 034	10 220 000	11
6	Дял на България от Балк. съюз	47 %	53 %	52 % *46 %	54 %	43 %	
7	Осм. империя	1 940 000	-	430 000 *570 000	930 *4 000	25 000 000	¹ 1.7 [*] 12.3
8	Балк. съюз/ Осм. империя	11 %	262 % *198 %		219 % *51 %	41 %	

* в края на войната ¹ на база действаща армия ² приблизително ³ ориентировъчно

ПЛАНЪТ САВОВ – НЕРЕЗОВ

Наречен е така на авторите си – Помощник-главнокомандващия генерал Михаил Савов и началника на Оперативния отдел в Генералния щаб полковник Стефан Нерезов.

Директиви

Планът вкарва в боя срещу сърбите четири от петте армии, с които българското командване разполага. Отчитайки струпването на главните сръбски сили в Македония, той смята да прекъсне сравнително лесно основната им снабдителна линия с Белград, преминаваща през Ниш, Враня и Куманово. Първа армия трябва да настъпи в долината на Тимок през Княжевац и съвместно с Трета армия да превземе укрепените Пирот и Бела паланка. Успехът на тези операции трябва да открие пътя на двете армии към Враня. Така сръбските войски, действащи на Овче поле, ще бъдат притиснати от север, едновременно с атаките от юг на Четвърта армия, която трябва да премине Брегалница при Щип и от Пета армия, която действа северно от Осогово през Крива паланка. Срещу гръцките войски между долните течения на Вардар и Струма планът поставя относително слабата Втора армия. Нейната задача е да задържи позициите си на подстъпите за Солун до първите успехи срещу сърбите, които ще позволят на Четвърта армия да отдели подкрепления (четири пехотни бригади) за решително настъпление към този град.¹

ЗАГУБИ НА СТРАНИТЕ В БАЛКАНСКАТА ОСВОБОДИТЕЛНА ВОЙНА

Таблица 1.2

№	Страна	Военни сили [чов.]		Загуби [чов.]			Противници на съюзниците [бр. див.]
		мобилизирани	действаща армия	общо	убити	ранени	
1	Сърбия	366 000	190 000	36 000	6 000	30 000	11
2	Ч. гора	50 000	35 000	8 000	2 000	6 000	3
3	Гърция	270 000	113 000	28 000	5 000	23 000	5
			*215 000				
4	Сърбия + Ч. гора + Гърция	686 000	338 000	72 000	13 000	59 000	19
			*440 000				
5	България	600 000	370 000	86 700	33 200	53 500	56
6	Балк. съюз	1 129 000	708 000	158	46 200	112 000	75
			*810 000	200			
7	Дял на България от Балк. съюз	53 %	52 %	55 %	72 %	48 %	75 %
			*46 %				
8	Осм. империя		430 000	-	60 000	170 000	-
			*570 000				

* в края на войната

ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКА ХРОНОЛОГИЯ

26.09.1912	Започва Балк Освоб война	↓	каб Гешов
17.05.1913	Лондонски мирен договор		
19.05.1913	Таен догов м/у Сърб и Гърц		
16/17.06.1913	Започва Междусюзн война	11.06.1913	каб Данев
18.06.1913	Спиране на воен действия		
21. 06.1913	1 и 3 арм навлизат в Сърб		
24.06.1913	Връщане на 1 и 2 армия		
27.06.1913	Рум арм навл в България		
28.06.1913	ген Савов е назн за команд на Обединен армии (4 и 5)		
2.07.1913	Румъния форсира Дунав		
04.07.1913	Започва бит за Калим плато	04.07.1913	каб Радославов
14.07.1913	Започва Креснен битка,		
18.07.1917	Примирие		
28.07.1913	Букурещки мирен догов		
20.08.1913	Провъзгласяват „ЗТТР“		
16.09.1913	Цариградски мирен догов		
08.10.1913	Реокупация на Зап Тракия		

ВТОРА БАЛКАНСКА ВОЙНА - РАЗВИТИЕ НА ВОЕННИТЕ ДЕЙСТВИЯ

БЪЛГАРИЯ СЛЕД БУКУРЕЩКИЯ МИРЕН ДОГОВОР

Мирният договор е почти катастрофа за България.

По отношение на Сърбия, България трябва да се прости с всякакви илюзии за руска подкрепа съгласно съюзния договор и да се примири със загубата не само на „спорната“, но и по-голямата част от „безспорната“ зона в Македония.

По отношение на Гърция, България губи не само фаталния Солун, но и Южна Македония и част от Западна Тракия, както и важното пристанище Кавала.

С Румъния границата е утвърдена по линията Тутракан – Балчик с редица отстъпки на югозапад във вреда на България.

Изобщо на Конференцията изпква ключовата и коварна роля на Румъния, която, възползвайки се от тежкото положение на българите заграбва Южна Добруджа, влизайки в съюз с противниците ѝ - Сърбия, Черна гора и Гърция. Същевременно румънската дипломатия успешно заблуждава наивните български дипломати, че след уреждане на нейните претенции, Румъния ще окаже натиск върху Сърбия и Гърция, за да бъдат по-сговорчиви към България...

В това време опасността от османците остава застрашително да напомня от югоизток. Империята заплашва с война, а България отново наивно се надява на намеса от страна на Великите сили в защита на Лондонския мирен договор.

Междувременно започват съгласувани действия между гръцките и османски войски в Западна Тракия. Гърците имат намерение, след като се изтеглят от областта съгласно Букурещкия договор, да бъдат заместени от турски сили. Турски офицери организират бунтове сред мюсюлманското население в областта. Около Кърджали и Гюмюрджина се появяват турски части.

Възниква т.нар. „Тракийски въпрос“.

Площ на Царство България след Букурещкия мирен договор – 112 000 кв. км. , като губи над 8 000 кв. км. в полза на Румъния

ЗАГУБИ НА СТРАНИТЕ В ДВЕТЕ БАЛКАНСКИ ВОЙНИ

Таблица 2

* времетраене на двете войни:

Балканска Освободителна война – почти 8 мес. (7 мес. 21 д.)

Междусъюзническа война – 1 мес. (32 д.)

В първата война официалното времетраене е времето за активните бойни действия, тъй като има продължително прекъсване на военните действия.

Във втората война официалното времетраене съвпада с времето за активни военни действия.

Специфичните загуби на армията във втората война обаче са най-високи във военната история на Третата Българска държава:

близо 1 000 убити и повече от 1 500 ранени на ден, т.е. за всеки ден бойни действия армията губи повече от 2 500 войници и офицери!!

№	Страна	Военни сили [чов.]		Загуби в двете войни [чов.]					
		II Балканска война		Балк. Освободителна война			Втора Балканска война		
		Мобилизи рани	действаща армия	общо	убити	ранени	общо	убити	ранени
1	Сърбия	350 000	320 000	36 000	6 000	30 000			
2	Ч. гора	13 000	13 000	8 000	2 000	6 000			
3	Гърция	150 000	120 000	28 000	5 000	23 000			
4	Сърбия + Ч. гора + Гърция	513 000	453 000	72 000	13 000	59 000			
5	България	500 000	360 000	86 700	33 200	53 500	70 900	20 600	50 300
7	Дял на България от обединените съюзници	97 %	79 %	120 %	255 %	91 %			

* Имената и данните за всички български войници и офицери загинали в Балканските войни (1912–1913) са качени в интернет на сайта: <http://www.archives.bg/balkanwars/>

ВОЕННИ ЗАГУБИ И ПРОМЕНИ СЛЕД БАЛКАНСКИТЕ ВОЙНИ

Държава	Военни жертви в Балканските войни [чов]	Площ до войните [км ²]	Площ след войните [км ²]	Население до войните [чов]	Население след войните [чов]
България	176 000	96 945	112 000 (+ 17%)	4 430 000	4 800 000 (+ 8%)
Сърбия	91 000	48 303	86 350 (+ 80%)	2 950 000	4 170 000 (+ 41%)
Гърция	52 000	63 211	121 268 (+ 91%)	2 630 000	4 400 000 (+ 67%)
Черна гора	10 000	9 080	14 956 (+ 65%)	280 000	450 000 (+ 57%)
Румъния	4000	131 353	139 698 (+ 6%)	7 250 000	7 600 000 (+ 5%)
Дял на България към горните 4 страни общо	112 %	38 %		34 %	29 %
Османска империя	1 940 000 225 000	*169 317	*26 369 (- 85%)	25 000 000 *6 130 000	*1 800 000 (- 70%)

ЕТНИЧЕСКИ ХАРАКТЕР НА ОБЛАСТЕТЕ, КЪДЕТО Е ИЗВЪРШЕН ГЕНОЦИД НАД БЪЛГАРСКОТО НАСЕЛЕНИЕ

ЗА МАКЕДОНИЯ общо

Според официалната османска статистика от 1900 г., изобщо от християните в цяла Македония живеят:

българи 1 180 000; гърци 228 000; сърби 700

ВАРДАРСКА МАКЕДОНИЯ

В навечерието на Балканската освободителна война в тук живеят:

българи 810 000. А под юрисдикцията на българската Екзархия има **761 черкви** с **833 свещеници**, както и **641 български училища** с **1013 учители** и **37 000 ученици**.

БЕЛОМОРСКА МАКЕДОНИЯ

В началото на Балканската освободителна война в тук живеят:

370 000 българи; 146 000 турци; 115 000 гърци. Под юрисдикцията на българската Екзархия има **378 черкви** и **300 свещеници**, а през учебната **1912-1913 г.** съществуват **340 български училища** и една гимназия (Солунската), общо с **589 учители** и **19 000 ученици**.

ИЗТОЧНА ТРАКИЯ

В Източна Тракия през 1912 г., живеят:

българи 350 000; турци 350 000; гърци 250 000; други 50 000

МАЛА АЗИЯ

Около Бурса живеят около **60 000 българи**

ГЕНОЦИД И ПРОГОНВАНЕ НА БЪЛГАРИ ОТ РОДНИТЕ ИМ МЕСТА 1913 – 1918

Таблица 4

№	Област	Брой на българите в областта**	Убити и умрели от глад и болести	Прогонени	Останали по родните си места	Бежанци в Царство България
1	Вардарска Македония	810 000	ок 10 000	ок 20 000	ок 780 000	ок 20 000
2	Беломорска Македония	370 000	ок 5 000	ок 10 000	ок 355 000	ок 10 000
3	Източна Тракия	350 000	60 000	320 000	20 000	320 000
4	Западна Тракия	*50 000			-	
5	Мала Азия (обл. Бруса)	60 000		60 000	-	60 000
6	Северна Добруджа	80 000		168 000	-	168 000
7	Южна Добруджа	350 000	229 000	ок 10 000	1310 000	ок 10 000
8	общо	2 070 000	104 000	ок 488 000	ок 1 465 000	ок 488 000

* християни ** преди войните 1940 г. 21918 г.

ЗАПАДНА ТРАКИЯ

Тук живеят около **50 000 българи-християни**

СЕВЕРНА ДОБРУДЖА

Тук към 1878 г. живеят около **80 000 българи**. От 6 български вестници не оцелява нито един. През 1883 г. в Северна Добруджа са останали 5 градски и 78 селски български училища, които едно по едно са затворени.

ЮЖНА ДОБРУДЖА

Тук към 1913 г. живеят около **350 000 българи**. Има **112 черкви** и **140 свещеници**, **276 български училища** с **584 учители** и **21 950 ученици**. Всички са затворени.

ПОСЛЕДСТВИЯТА ОТ КАТАСТРОФАТА ПРЕЗ 1913

• *Първа Световна война*

Включването на България на страната на Централните сили е неизбежно. Под оръжие е **1 мил. армия** (при население 4.7 млн., мобилизационният коефициент е **21% !**), които се сражават три години. Убити: **115 000**, ранени и инвалиди: **200 000**. Бежанците (*общо от 3-те войни*) - **500 000** души), цивилни жертви: **300 000!** А за **3 години и 8 месеци**, в периода **1912 – 1918 г.**, българската армия губи **170 000 убити и 300 000 ранени**, т.е. **всеки ден по 126 убити и 222 ранени!** Цивилните жертви в периода: **400 000**, или по **300 на ден!!**

I

• *Запалване на гражданската война.*

Започват войнишките бунтове, инспирирани и ръководени от земеделци и тесни социалисти, които се опитват дори да превземат София чрез разбунтувани войници.

I

• *Комунизмът прониква в българското село.*

Българската армия е селска – 90% от мобилизираните войници са от селата. Така най-големият удар претърпява селското население. Там са най-големите жертви и икономическа разруха. Селото е една отворена рана. Там веднага попада бацилът на комунизма. Комунистическите групи никнат като гъби по селата. Комунистическата пропаганда печели...

I

• *Земеделско управление и повторно раздухване на Гражданската война.*

Земеделците на Ал Стамболийски, не крият амбициите си за създаване на тоталитарна „селска власт“. Пак припламва гражданската война. Тя ще мине през 4 „горещи“ периоди:

Първи период (1918 г.): войнишките бунтове, под ръководството на земеделци и тесни социалисти;

Втори период (1923-1925 г.): земеделски изстъпления, комунистически бунтове, превратът на 9 юни 1923 г., четнически и терористични действия;

Трети период (1941-1944 г.): възникване, развитие и победа на комунистическото партизанско движение („шумкари“) с решаващата помощ на Червената армия;

Четвърти период (1945-1956 г.): възникване, развитие и разгром на антикомунистическото партизанско движение („горяни“).

И също, през три „студени“, мирни периоди на гражданско разделение и непрекъснати вътрешни борби и противопоставяне: **1919-1922 г, 1926-1940 г, 1957г. – досега...**

I

• *Деветосептемврийски преврат*

На **9.09.1944 г.** с помощта на Червената армия и чрез преврат, на ПК „Звено“, българските комунисти завземат властта. Започва 42-год. период на тоталитарно комунистическо управление. Създава се организирана структура на „борците против фашизма“ – Кастата АБпФК, която управлява **Партията-Държава, стопанството и обществото.**

I

• *Разцвет и пропадане на комунизма – лошото стопанско управление от АБпФК.*

Характерно за управлението на българския комунизъм беше, че всички партийни, държавни, стопански и обществени постове във високите, средните и част от нисшите ръководни нива се **заемаха от АБпФК или техни родственици** (съгл. т.нар. „номенклатурни списъци“). Това обуслови и стопанската деградация на НРБ (3 икономически фалити)

I

• *Политическо блато*

Това е една огромна, безлична маса, близо 40% от гласоподавателите. То се явява продукт на т.нар. „развито социалистическо общество“, създадено в България през периода 1947-1989 г., вследствие лишаването на населението от частна собственост върху средствата за производство и превръщането му в маргинали, зависещи *единствено* от държавата. Сега това е инертна общност от обезверени хора, които вярват в собствените си възможности. За сметка на това, силно вярват в Месията, който ще ги „оправи“ (т.е. ще ги води в Обетованата земя) и винаги са готови да тръгнат след него, който и да е Той. Разбира се, когато се провали в очите им, те чевръсто го разпват и търсят нов. **Те обаче качват и свалят правителства и определят развитието на страната по един популистски екстензивен път.**

Грешките

• Обективни причини

Създаването на Балканския съюз **фатално закъснява**, защото изглежда най-благоприятният момент за започване на войната срещу Османската империя би била **1911 г.** – времето на Итало-османската война.

Всъщност съдбата на България е била до голяма степен решена много преди това, още **при провала на Цариградската конференция на посланиците на Великите сили (23 декември 1876 г. – 20 януари 1877 г.)**.

Военно-политическата обстановка преди и около балканските войни е изключително сложна и обърквана. Тя изисква от българската дипломация осъществяване на нещо като висш пилотаж сред многото препятствия за българската национална кауза. Нещо, което по принцип се оказва съвсем непосилно за нашите дипломати. **Разположението на силите и интересите в Европа, като и взаимовръзките между тях, всъщност прави от идеята за българското национално освобождение и обединение, задача от най-висша сложност.**

Има обаче една **основна причина** за българските нещастия. Става въпрос за **незрелостта на българската политическа класа**, особеност отбелязана още навремето от **Лев Троцки**, който изрично отбелязва тази незрелост, сравнявайки я със сръбската, през паметната 1912 г.. На всичко отгоре, в нашата политическа класа няма непрекъсната приемственост, нейното развитие два пъти е прекратявано и е започвало отначало. Сега разполагаме **за трети път** с нова (от 30 години) политическа класа, с неясни и противоречиви възгледи, която отново учи политическата азбука по метода „проба-грешка“...

Това е в пълен дисонас, по отношение политическите класи на съседните ни страни, където съществува приемственост **от 200 г.** (Сърбия, Гърция), та до 500 г. (Румъния – Влахия и Молдова), т.е. непрекъснато развитие, което води до натрупване на огромен политически и дипломатически опит, а от своя страна способства за вземане на правилни решения във външната и вътрешна политика

• Субективни причини

Грешките допуснати от българските **политици, дипломати, военното командване и Двореца** са от всякакво естество и понякога дори са невъобразими от гледна точка на елементарния здрав смисъл.

В политически и дипломатически аспект:

- Недооценка на обстановката през 1911-12 г. г.;
- Безрасъдно отношение към липсата на доброжелатели измежду Великите сили и хазартно залагане само на покровителството на Русия, което се оказва химера;
- Фатални грешки при конструиране на Балканския съюз, в т.ч. предоверяване на арбитража на руския цар в споразумението със Сърбия;
- Основополагащият проблем с Гърция, включително липсата на споразумение и казусът със Солун;
- Недооценка на реалните военни сили на Гърция и Сърбия след Балканската Освободителна война;
- Погрешна оценка на румънските и руските намерения и в двете балкански войни.
- Погрешна оценка на османските намерения след Балканската Освободителна война;
- Пълната невъзможност да се предвиди съюзът между Сърбия и Гърция, както и последващият фактически съюз на петте държави (Сърбия, Черна гора, Гърция, Румъния и Османската империя) срещу България;
- Безумната и нелепа вяра в приятелството и благоразположението на Русия, която се оказва напълно погрешна.

Във военен аспект:

- Спирането на военните действия на 18 юни 1913 г.;
 - Забраната в края на същия ден, от страна на правителството, да се навлезе от север в територията на Сърбия, в тил на сръбската армия, дори след като става ясно, че войната продължава;
 - Освобождаването на ген. Савов като Помощник-главнокомандващ и назначаване на ген. Р. Димитриев;
 - Изтеглянето на 1-ва и 4-та армия на 24 юни от сръбска територия и отказ от удара в тил на сръбската армия, **действие което непоправимо води България към поражение.**
- Нерешителността на военното командване като цяло в хода на войната, включително и на 18 и 24 юни.